niet aan de indeeling in staten, maar doelt steeds op heel ons menschelijk geslacht in zijn vollen omvang. Doo: niets nu zoozeer als door het koloniaal bezit, is die groote, rijke gedachte, dat het om heel ons menschelijk geslacht gaat, tot de conscientie der gekerstende volken gebracht. Het is het bestel van onzen Koning geweest, dat ons met deze verwijderde streken in aanraking bracht, en ook in de bewoners van deze streken medeleden van het menschelijk geslacht moest doen eeren. Zelfs voor de Joden komt eens de tijd, dat ze weer in grooten getale voor den van God over Sion gezalfden Koning buigen zullen, en daarom zijn de Joden in massa uit Afrika en Azië weggevoerd, en in het Christelijk Europa als opgesloten, opdat ze niet door het Heidendom zouden worden verleid en niet voor den Islam buigen zouden. Wanneer hun ure komen zal, weten we niet, maar hun bestendig voortleven, zelfs in een aantal van twaalf millioen, zegt ons toch, dat hun nog een toekomst wacht. Zoo gaat het bestel van onzen Koning over heel de wereld. Van Hem is ook het koloniaal bezit uitgegaan. Door dit koloniaal bezit is mede op het leven der Staten van Europa ingewerkt. Wat zou ons land zonder zijn Koloniën zijn geweest? Maar daarom kan niet genoeg ook op onze verantwoordelijkheid worden aangedrongen. Aan het brutaal exploiteeren van onze Koloniën is nu, Gode zij lof, een einde gekomen. Er heerscht thans meer toeleg om het geluk en de ontwikkeling van de volken die onder onze oppermacht leven, te zoeken. Maar nog altoos houdt bij maar al te veien het besef stand, dat dit goede alleen in tijdelijke welvaart moet worden gezocht, en dat de hoogste zegen voor een volk het Evangelie van onzen Koning is, vindt nog altoos, zelfs onder de raadslieden die Europa's Staten leiden, tegenstand.

„Opgevaren daar Hij te voren was."

[HEMELVAARTSDAG.]

> Wat zoude het dan zijn, zoo gij den Zoon des menschen zaagt opvaren, waar hij tevoren was. Joh. 6 : 62.

Tweederlei gewaarwording moet op het oogenblik, dat Jezus ten hemel opvoer, in het hart der apostelen geworsteld hebben. Eenerzijds een pijnlijk gevoel van scheiding, omdat hun Heere en Meester van hen ging, maar tegelijk een hoog gestemd gevoel van vreugde, dat voor Jezus het einde van zijn vernedering was gekomen en dat zijn heerlijkheid nu inging.

Van zijn ontvangenis af tot aan zijn hemelvaart was die staat van vernedering slechts één kort oogenblik door de verheerlijking op Tabor onderbroken, maar voor het overige had ze tot aan zijn Opstanding voortgeduurd. Sinds was Jezus slechts enkele malen aan zijn jongeren verschenen, nog met de litteekens in de handen, nog etende en nog drinkende, en alzoo nog aan onze menschelijke behoeften onderworpen. Maar nu eerst, nu hij ten hemel opvoer, zou het kleed der vernedering geheel worden afgeschud, en keerde hij terug in de heerlijkheid, *waar hij te voren was.*

Zoo toch heeft Jezus zelf zijn hemelvaart gekarakteriseerd, toen hij, reeds kort na zijn optreden, te Kapernaum aan zijn discipelen vroeg: „Wat zou 't dan zijn, zoo gij den Zoon des menschen zaagt opvaren, waar hij te voren was." Ook Henoch was zonder sterven van deze aarde weggenomen, en Elia de profeet was voor Eliza's oog in glorie verhoogd, maar èn Henoch èn Elia gingen zóó voor 't eerst ten hemel in. Bij Jezus daarentegen is de hemelvaart een *terugkeer* naar het Vaderhuis, en daarin spreekt het zich uit wat het voor Jezus moet geweest zijn, drie en dertig jaren lang naar deze aarde gebannen te zijn geweest, en de heerlijkheid van den hemel te hebben moeten missen.

Iets van wat die vernedering op deze aarde, en daarna zijn hemelvaart, moet geweest zijn, kunt ge u voorstellen, door u in te denken, dat ge, na eerst de pracht dezer natuur gekend te hebben, werd afgelaten in een duizelend diepe onderaardsche mijn; dat ge in die mijn bij tanend lamplicht dertig jaren lang hadt moeten toeven; en dat men nu eindelijk u weer naar boven ophaalde, en u het genot herschonk van het lieflijk zonlicht en van Gods prachtige natuur om u heen. Het is zoo, de vergelijking zou nog veel te flauw te zijn, maar iets doet ze toch door uw ziel gaan van wat het voor Jezus moet geweest zijn, eerst het volzalig hemelleven gekend te hebben, toen naar deze aarde te zijn neergelaten, hier in deze door zonde en ellende verdonkerde wereld drie en dertig jaren geleden te hebben, en nu van den Olijfberg weer als te worden opgetrokken naar die zonnige heerlijkheid der hemelen, waarin hij van te voren was. De apostel wijst er zoo met nadruk op, als hij zegt: „Nu dat hij is *opgevaren*, wat is het, dan dat hij ook is *nedergedaald* in de nederste deelen der aarde." Schier letterlijk het beeld van die mijn.

En toch voer Jezus niet op, *gelijk* hij nedergedaald was.

Toen hij te voren in den hemel was, schitterde hij van eeuwig in de majesteit van het Eeuwige Woord, maar onze menschelijke natuur was hem vreemd. Na zijn nederdaling op deze aarde daarentegen had hij uit de Moedermaagd onze menschelijke natuur aangenomen, en was alzoo in zijn vernedering ingegaan, om in dien staat van vernedering tot op de ure van zijn Verrijzenis te volharden. Één doorloopend lijden van de Kribbe tot aan het Kruis, van Bethlehem tot Golgotha en het graf.

En nu is dit het voor ons allesseggende, dat hij bij zijn hemelvaart die menschelijke natuur *niet* weer aflegt, maar in die uit Maria ontvangen natuur deze aarde verlaat om in den hemel terug te keeren.

Hij nam ons in Maria aan, en liet ons op den Olijfberg niet los. Zijn menschwording is geen tijdelijk, voorbijgaand aantrekken van een kleed, dat hij weer aflegt, als hij naar het Vaderhuis terugkeert. Het aannemen van onze natuur is blijvend. Hij zal de Godmensch voor eeuwig blijven, en zelfs bij zijn terugkeer tot deze aarde onze menschelijke natuur uit het Vaderhuis, uit het doortluchte paleis der hemelen mededragen.

En hierin lag zijn verheerlijking.

Als het Eeuwige Woord, als Zone Gods en zelf God, kon hij niet verheerlijkt worden, maar hierin bestond zijn verheerlijking, dat de vernederende menschelijke natuur die hij aannam, gelijk reeds op Tabor geprofeteerd was, uit haar aardsche gestalte uitging en een hemelsche gestalte aannam. Wat zeggen wil, dat al wat zonde door smaad en ellende in onze menschelijke natuur jammerlijk had gemaakt, haar vernedering afschudde, en nu in hooger glorie, dan ze eens in het paradijs bezat, zou schitteren in den hemel bij God. Naar Gods beeld geschapen, was onze natuur in het paradijs gezet, bestemd om uit de paradijsglorie zich tot nog veel hooger glorie op te heffen. Het eens voltooide ideaal van het kind Gods, dat naar de gelijkenisse Gods gemaakt was.

En die verheerlijking nu, in zijn Verrijzenis reeds aangevangen, gaat nu in zijn opvaren ten hemel door, door tot hij daarboven gezet wordt aan de rechterhand Gods, en zijn heerlijk Koningsschap als het Koningsschap van den Middelaar ingaat. Zooals de mensch, in de ure der Schepping, in majesteit voor de aanschouwing Gods had gestaan, *zoo werd onze natuur*, toen hij terugkeerde waar hij te voren was, in den hemel verwezenlijkt. De Middelaar in de voltooide menschelijke natuur, gelijk ze door God vooruit bepaald was.

En juist dit nu maakt, dat Jezus opvaren ten hemel geen scheiden is. Slechts wordt de orde nu omgekeerd. Bij zijn nederdalen is het een ons zoeken in onze vernedering, bij zijn hemelvaart is het een zich zetten in den hemel, om ons tot zich op te heffen. Het groote werk der Verlossing is met de hemelvaart niet afgeloopen, maar treedt daardoor een geheel nieuw stadium in. Eerst is het een nederdalen tot ons, nu wordt het voor ons een opklimmen tot hem. Hij laat ons niet aan ons lot over, maar zal uit den hemel op ons inwerken, ons bezielen, ons verheffen, en straks, is zijn ure gekomen, nogmaals tot deze aarde nederdalen, doch dan niet om nogmaals in onze vernedering in te gaan, maar om het oordeel te voltrekken, en heel deze wereld, gereinigd en geheiligd, in het leven der heerlijkheid op te nemen. Een nieuwe aarde onder den nieuwen hemel, waar niets dan Goddelijke gerechtigheid glinsteren zal.

Met zijn hemelvaart gaat Jezus niet tot *de ruste* in, maar klimt hij op tot verhoogde werkzaamheid. Met een kracht, die in de jaren van zijn omwandeling niet van hem *kon* uitgaan, zal hij van nu af, alle eeuwen door, tot aan de voleinding, deze wereld regeeren en heiligen, en eenmaal, is het einde daar, haar met den hemel één maken. Dan valt alle scheiding weg. Dan zal 't al één zijn, de hemel zal tot ons nederdalen, en onze aarde in de heerlijkheid worden opgenomen. En dan zal 't zijn God alles en in allen, en daarmee eerst het groote werk der Verlossing voleind zijn.

Op aarde was Jezus' werkzaamheid beperkt tot één land, tot één enkele plek waar hij heden of morgen vertoefde, en tot een klein gehoor, dat zich om hem verzameld had. Alles eng, klein en bepaald. Maar nu gaat zijn werkzaamheid naar alle land en alle volk uit. Nu heerscht hij over alles. Nu is hij bekleed met *alle* macht in gansch den hemel en over de gansche aarde. En dit was het, wat hij zijn discipelen aanzei, toen hij tot hen sprak: *Het is u nut dat ik wegga.* Neen, zijn hemelvaart is geen van ons scheiden, maar een ons nader komen. Een ons allen steeds nabij zijn in den Heiligen Geest. Zelf zei Jezus het immers: „Ik en de Vader zullen komen en woning bij u maken", en voor wie sterft eer hij wederkomt, „ik zal ze allen tot mij trekken".

Een tot zich trekken, zelfs eer ge sterft. Immers een kind van God denkt niet alleen aan Jezus in zijn gedachten, en maakt zich van Jezus, aan de rechterhand Gods gezeten, niet slechts een voorstelling, maar hij heeft hier op aarde reeds met Jezus *levensgemeenschap*. Hij weet zich in Jezus mystieke lichaam ingelijfd. Hij bloeit als rank op den wijnstok. Jezus laat hem niet varen, om eerst bij zijn sterven zich weer aan hem te openbaren. Krachten uit den hooge zendt Jezus uit om in hem te werken. Hij is van zijn Jezus, en Jezus woont in hem. Het is één trekken naar boven in de ziel van Gods kind, uit deze wereld uit, altoos naar Jezus toe. Ons leven is met Christus nu reeds verborgen in God.

Met Jezus' hemelvaart begint *onze* hemelvaart, om te zoeken niet de dingen die beneden zijn, maar de dingen die boven zijn, waar Christus is.

Zoo wordt het een vooruit inleven in de hemelen. Op aarde in deze wereld vreemdeling, maar in de hemelen thuis. Met Jezus hemelvaart verplaatst zich voor al Gods kinderen het centrum van het leven van beneden naar boven. En dit duurt tot we worden afgeroepen. En dan is ons eigen sterven het opvaren ten hemel van Gods kind. Het is zoo, alles geestelijk. Afgesneden van al 't zinlijke van onze zintuigen. Maar toch een ingaan in het Vaderhuis, met bekwaamheid om Jezus te zien in zijn majesteit, en in het Vaderhuis het voltooide kindsleven te genieten.

En dan wachten we, en dan beiden we, tot de ure der voleinding komt. Tot de Koning van zijn troon naar de aarde wederkeert, en hij ook ons verderfelijk lichaam in heerlijkheid zal doen verrijzen, om ons eerst alsdan in onze volkomen menschelijke natuur, en van alle smet en vlek ontdaan, eeuwiglijk in de glorie van onzen Heiland de zaligheid met volle teugen te doen indrinken.

O, Jezus hemelvaart is zoo rijk voor het heden reeds, en zoo overrijk aan profetie van wat komen zal. Van wat komen zal voor hem *en voor u.*

Amsterdam, 29 April 1910.

Het voorstel der Regeering om subsidie aan de Hervormde gemeente te Rotterdam te verleenen voor een 17e predikantsplaats, is blijkens het verschenen verslag in de Eerste Kamer niet zoo gunstig ontvangen als in de Tweede Kamer.

Blijkbaar bestond bij verschillende leden bezwaar tegen deze uitbreiding der Staatssubsidie aan de Hervormde Kerk. Men achtte deze subsidie met het oog op de wet niet geëischt, en kon ook niet inzien, dat de Hervormde Kerk niet uit eigen middelen voor dit tractement zorgen kon. Met name werd er op gewezen, dat de Gereformeerde Kerken zonder eenige staatssubsidie voor hare predikanten zorgen. Waarom zou de Hervormde Kerk, die zooveel talrijker is en over zooveel meer middelen beschikt, dit dan niet kunnen doen? Niet onduidelijk werd te kennen gegeven, dat men het beginsel van *zelfhulp* voor de Kerk het eervolst en het profijtelijkst achtte.

Nu laten we het politieke vraagstuk, of de Eerste Kamer wel zal doen het regeeringsvoorstel te verwerpen of aan te nemen, hier rusten. Het dreigement, thans reeds in de pers geuit, dat wanneer de Eerste Kamer dit voorstel verwerpt, de coalitie bij de a.s. provinciale stembus zou verbroken worden, getuigt zeker niet van een hooge opvatting der politieke moraliteit. De antirevolutionaire partij heeft steeds gepleit vóór losmaking van den financieelen band tusschen Staat en Kerk. Ze deed dit ook toen haar woordvoerders nog lid waren van de Hervormde Kerk. De voorstelling, alsof een zekere kerkelijke naijver hierbij in het spel zou zijn, is dus ten eenenmale onjuist. Eer zou men kunnen zeggen, dat de leden der antirevolutionaire partij, die tot de Gereformeerde Kerken behooren, juist om den schijn te vermijden, als ware hier wanguust in het spel, wellicht te weinig dit principieele vraagstuk in de Kamer aan de orde hebben gesteld.

Wil men, ook nu bij dit regeeringsvoorstel, het *principieele vraagstuk* laten rusten, en oordeelt men, dat zoolang de financieele band tusschen den Staat en de Hervormde Kerk niet verbroken is, een subsidie, gelijk hier voorgesteld wordt, weinig ter zake afdoet — wat beteekenen een paar duizend gulden op de anderhalf millioen, die de Staat aan de Hervormde Kerk uitkeert — dan laat deze quaestie ons koud. Maar geheel anders komt het vraagstuk te staan, wanneer men aan deze subsidie de voorstelling verbindt, gelijk de *Gereformeerde Kerk* doet, dat de Regeering door die subsidie hare waardeering moet uitspreken voor de plaats, die de Hervormde Kerk nog altoos in ons volksbestaan inneemt. Weigering dezer subsidie, zoo schrijft ze, zou toch beteekenen, dat de Regeering aan de Hervormde Kerk „de mogelijkheid wilde afsnijden om nog op de steeds meer verwilderende massa's in onze groote steden in te werken."

Feitelijk komt deze redeneering hierop neer, gelijk de *Gereformeerde Kerk* dan ook uitspreekt, dat de Staat de Gereformeerde Kerken niet behoeft te helpen, omdat deze zich beperken tot degenen, die kerkelijk meeleven, de geregelde kerkgangers. Maar dat omgekeerd de Hervormde Kerk wel recht heeft op dien steun, omdat zij een volkskerk is, die de massa's in in onze groote steden niet wil prijsgeven aan de zedelijke en religieuse verwildering, en een dam opwerpt tegen het gevaar, dat ons volk naar den radicalen, socialistischen afgrond wordt gevoerd.

Tegen deze voorstelling nu kan niet ernstig genoeg worden geprotesteerd. Staatssubsidie aan de Hervormde Kerk zou dan beteekenen, dat de Staat de Hervormde Kerk beschouwde als het instituut, dat de geestelijke verwildering van ons volksleven wilde tegengaan. De Gereformeerde Kerken staan dan „buiten het volksleven", vormen een „afgescheiden secte", oefenen geen invloed op de volksmassa's. Maar de Hervormde Kerk staat midden in het volksleven, houdt tucht en orde onder ons volk, keert het gevaar van radicalisme en socialisme en ontvangt als loon daarvoor van den Staat een subsidie voor haar predikantstractementen.

Daarmede komt deze staatssubsidie in een geheel ander licht te staan en krijgt ze een geheel andere beteekenis. Het geldt hier dan niet meer de vraag naar historisch verkregen rechten der Kerk, omdat de Overheid de bezittingen en gelden der Kerk in vroeger dagen onder haar beheer heeft genomen, maar een partijkiezen van de Overheid voor het *beginsel der Volkskerk*. En nog bedenkelijker wordt het, als de *Gereformeerde Kerk* vraagt, dat er „een loyale samenwerking van de leden der *verschillende kerken*" zal wezen om „door woord en daad" de Hervormde Kerk deze positie in ons volksleven te doen innemen.

We zijn daarom dankbaar, dat in de Eerste Kamer beslister nog dan in de Tweede Kamer is uitgesproken, dat men dit standpunt niet wil innemen. In het geding tusschen *Volkskerk* en *belijdende Kerk* behoort de Overheid onzijdig te blijven. En in geen geval mag haar subsidie beschouwd worden als een *premie*, een goedkeuring of aanmoediging van de idee der volkskerk.

Vooreerst toch is het volkomen onjuist, dat de Gereformeerde Kerken haar arbeid beperken zouden tot de kerkgangers alleen. De roeping der Kerk om met name in onze groote steden het Evangelie te brengen ook tot de verwilderde massa's wordt wel degelijk door ons erkend en gevoeld. De tegenstelling, die de *Gereformeerde Kerk* hier maakt, is dus onwaar. Het verschil tusschen ons en de Hervormde Kerk schuilt niet daarin, dat we de volksmassa aan ongeloof en socialisme prijsgeven, maar dat we weigeren om deze verwilderde volksmassa *in de Kerk* op te nemen, als geloovige leden der gemeente te boeken en hun deel te doen hebben aan de sacramenten, die Christus voor zijn geloovigen verordineerd heeft. Maar al handhaven we, dat de Kerk de vergadering der ware Christgeloovigen moet zijn, de roeping van Christus om het Evangelie aan alle creaturen te prediken, wordt door ons niet ontkend. En indien onze Gereformeerde Kerken over evenveel middelen te beschikken hadden als de Hervormde Kerk, zouden ze geen oogenblik aarzelen, door het aanstellen van predikanten, wijkbezoekers enz. nog veel meer en beter dan tot dusver haar taak ook tegenover deze verwilderde volksmassa te vervullen. Indien het recht op subsidies daaraan ontleend kon worden, hadden de Gereformeerde Kerken evenveel recht als de Hervormde Kerk.

In de tweede plaats is het zeker niet juist, dat de volkskerk het middel is gebleken om de verwilderde massa's tot Christus terug te brengen. We willen daarmede in niets tekort doen aan den ijver, dien de Hervormde broeders betoonen, of ons schuldig maken aan mindere waardeering van hun arbeid. Maar de historie in alle landen heeft getoond, dat de *volkskerk* wel een der voornaamste oorzaken is, dat de groote massa óf met een normaal Christendom tevreden is óf met het kerkelijk leven geheel breekt. Nog pas heeft de Tentzending een statistiek gepubliceerd, waaruit blijkt, hoe droef het met het kerkbezoek in onze groote steden gesteld is. Dit ligt niet daaraan, dat de Hervormde Kerk geen kerkgebouwen of predikanten genoeg heeft. Integendeel, de meeste kerkgebouwen zijn nog niet voor de helft gevuld. Maar in de massale stadskerk, Dr. Slotemaker de Bruijne heeft het in zijn Sociale Studiën" zoo terecht aangetoond, schuilt de oorzaak, dat elke band tusschen de massa en de Kerk juist ontbreekt en de groote hoop steeds losser van de Kerk zich voelt. Eer zou men dus omgekeerd kunnen zeggen, dat de verwildering der volksmassa voor een niet gering deel juist ten laste van de volkskerk komt.

En in de derde plaats is de overtuiging wel steeds meer algemeen geworden bij hen, die met het volksleven in verband staan, dat voor den invloed der Kerk op het volksleven niets zoo nadeelig is als juist de Staats-subsidie. In Engeland gaan er steeds meer stemmen op, die willen, dat de Episcopaalsche Kerk haar financieelen band met den Staat zal doorsnijden, omdat de inertie en machteloosheid dezer Kerk voor een niet gering deel aan de Staatstractementen wordt toegeschreven. De dissenters en nonconformisten, die zelf voor de tractementen hunner predikanten zorgen, hebben veel grooter invloed op het volksleven dan de Episcopaalsche Kerk. En zeker is de invloed van de Kerk op het volksleven nergens sterker dan in Amerika, waar de Staat zich juist van elke subsidie aan de Kerk onthoudt. Frédéric Le Play, de uitnemende christen-socioloog, wiens leven en arbeid Prof. H. Visscher ons pas schetste in „Christendom en Maatschappij", heeft het telkens uitgesproken, dat de inzinking der religie in Frankrijk juist te wijten was aan de Overheidsprotectie van de Roomsche Kerk. Herleving van de religie wachtte hij alleen van de vrije ontwikkeling van alle gezindten, van het ophouden der Staatsbegunstiging van één Kerk, van de scheiding van Staat en Kerk (blz. 20).

Het is daarom zeer de vraag, of de Overheid ook ten onzent niet juist in het belang van de *herleving der religie* onder ons volk zou handelen, door de Kerk niet te subsidieeren. Een Kerk als de Rotterdamsche, die hare leden bij honderdduizenden telt en daaronder de rijkste kooplieden van Nederland en die zich onmachtig komt verklaren om een paar duizend gulden bijeen te brengen voor een 17e predikantsplaats, geeft zich daarmede een testimonium paupertatis in geestelijk opzicht, dat de Kerk zeker niet zal doen stijgen in de achting der verwilderende massa's. Een Kerk, die geestelijk krachtig staat, die uitmunt door offervaardigheid, die met innerlijke ontferming over de schare bewogen, ze opzoekt in hun sloppen en woningen, zulk een Kerk alleen zal *invloed* hebben. Het voorbeeld hiervan geeft het Leger des Heils. Opmerkelijk is dan ook, dat de meest geruchtmakende bekeeringen van bekende socialisten en ongeloovigen juist door het Leger des Heils zijn tot stand gebracht. En welke bezwaren men ook tegen het Leger des Heils moge inbrengen, het heeft dit voor, dat hier de offervaardigheid schittert. Maar welken indruk moet het op de verwilderende massa's maken, wanneer ze hooren, dat een Kerk als Rotterdam nog niet bij machte is een paar duizend gulden saam te brengen en bij de Overheid daarom vragen komt, waar het geldt de prediking van het Evangelie aan de afgedwaalden.

Nog eens, tegen het toekennen der subsidie, nu de Regeering dit voorstelt, maken we geen overwegend bezwaar. Wat doet één subsidie er toe, bij de schatten, die de Hervormde Kerk ontvangt. Maar wel komen we op tegen de onjuiste voorstellingen, die de confessioneele richting aan deze subsidie verbindt. En we hopen, dat bij het publiek debat in de Eerste Kamer in dit opzicht klare wijn zal geschonken worden.

Op de jongste vergadering van predikanten-geheelonthouders uit de Hervormde Kerk, te Utrecht gehouden, is de vraag besproken, of het niet goed zou zijn voortaan bij het Avondmaal alcoholvrijen wijn te gebruiken. Een besluit is wel niet genomen, maar blijkbaar neigde men er toch wel toe. Althans het referaat, waarin op zulk een besluit aangedrongen werd, zou in ernstige overweging genomen worden.

Nu is de strijd, dien de geheelonthouders tegen de drankzonde ook in in ons vaderland hebben aangebonden, ons eenerzijds zoo sympathiek, dat we slechts noode een woord van critiek laten hooren. Maar juist daarom dienen de voorstanders der geheelonthouding zich dan ook wel te wachten, dat ze niet door excessen aanleiding geven tot de klacht, dat ze wijzer willen zijn dan God in zijn Woord ons bevolen heeft.

Nu bestaat er wel geen twijfel over, dat Christus zelf bij de inzetting van het Avondmaal *wijn* in den gewonen zin gebruikt heeft. Brood en wijn heeft Hij gesteld als teekenen van zijn heilig lichaam en bloed. Aan die inzetting is de Kerk gebonden, en evenmin als zij het recht heeft het brood door een ander voedingsmiddel te vervangen, mag ze ook den wijn vervangen door een anderen drank. Niet alsof we daarom aan het *brood* of den *wijn* op zich zelf een bijzondere sacramenteele kracht toekennen. Maar de eerbied voor Christus eischt, dat we ons aan zijn inzetting zullen houden.

Alcoholvrije wijn nu mag wijn genoemd worden, maar is geen *wijn*. Want het eigenaardige, waardoor uit druivensap wijn ontstaat, is juist het gistingsproces. Nu kan men kunstmatig dit gistingsproces tegengaan en daardoor beletten, dat er alcohol ontstaat, maar wat men dan krijgt is geen *wijn*, maar vruchtensap. En al noemt men dit aldus bereide vruchtensap nu wijn, daarmede maakt men het evenmin tot wijn, als men margarine tot boter maakt door het boter te noemen.

Indien onze Heiland bij het Avondmaal nu geen geperste druivensap, maar wijn gebruikt heeft en dit als teeken van zijn bloed heeft ingesteld, welk recht heeft men dan om hier af te wijken van zijn ordinantie? Men vervalt zoo tot de dwaling der Gnostieken, die ook in het wijngebruik zonde zagen en daarom bij het Avondmaal, in plaats van wijn, melk of water gebruikten of een anderen drank. Terecht heeft de Christelijke Kerk hiertegen geprotesteerd, omdat dit een willekeurig veranderen was van de inzetting van Christus. En of men nu ongegiste druivensap of melk of water gebruikt, is in den grond hetzelfde.

Bovendien geeft men zoo aanleiding tot ergernis aan degenen, die dit standpunt niet innemen. Indien de geheelonthouders een eigen kerk vormden en daar op hunne wijze avondmaal wilden houden, zou dit voor hun rekening komen. Maar als predikanten in een gemeente, waarvan zeker het grootste deel niet uit geheelonthouders bestaat, den alkoholvrijen „wijn" invoeren, dan worden ook degenen, die aan de inzetting van Christus zich willen houden, gedwongen van dezen nagemaakten wijn gebruik te maken. En een dergelijke dwang is zeker niet geoorloofd.

We hopen daarom, dat de predikanten-geheelonthouders zich van deze eigenmachtige verandering van de inzetting des Heeren zullen onthouden. Uit eerbied in de eerste plaats voor het Woord Gods, maar ook om hun goede zaak geen schade te doen.

Leestafel.

1. Diaconaal Correspondentieblad voor de Gereformeerde Kerken in Nederland. Redactie Dr. J. C. de Moor, te 's Gravenhage en Mr. A. van Maare, te Arnhem. Uitgever J. H. Kok te Kampen.

Van dit blad, dat sedert 1 April in den heer J. H. Kok een nieuwen uitgever kreeg, werd ons een dubbel-nummer, het gecombineerde Maart- en Aprilnummer van den 8sten Jaargang, toegezonden.

Ik vestig er hier gaarne de aandacht op.

Allerwege toch is er, gelijk de uitgever in een aan onze Redactie gericht schrijven zegt, een opleving op het terrein van Armenzorg merkbaar en wordt er getracht te komen tot meer helderheid, tot meer licht, tot duidelijker belijning van beginselen en werkzaamheden, van roeping en plicht.

De redactie nu van dit maandblad en de medewerkers die haar bij den arbeid steun bieden, willen trachten op dit gebied leiding te geven en de lezers van deze periodiek op de hoogte te houden van den dienst der barmhartigheid en al wat er mee samenhangt.

Ook dit dubbelnummer is even actueel als rijk van inhoud.

Het vermeldt het thans ingediende wetsontwerp tot vaststelling van een nieuwe regeling van het Armbestuur en de M. v. T. van Minister Heemskerk. Het bevat het Referaat van den heer W. Bouwman, gehouden op de Friesche Diaconale Conferentie te Leeuwarden, over *Art. 20/21 der Armenwet en „dubbele bedeeling"*. Verder geeft het in een artikel *Armenraad* een overzicht over hetgeen geschied is inzake den Armenraad. In een artikel: *De Nederl. Herv. Kerk en het vraagstuk der Armverzorging*, bespreekt het kortelijk het opwekkend schrijven van Dr. I. H. Adriani, diaken te Utrecht, tot reorganisatie van het diakenambt in de N. H. Kerk. Van de onlangs opgerichte Vereeniging *„De Voorschotkas voor leden der Gereformeerde Kerk te Amsterdam"*, nam het op de Statuten en enkele artikelen uit het huishoudelijk Reglement, en den *Leidraad voor bezoekers(sters)*. Ook bevat het een uitvoerig schrijven van Prof. F. L. Rutgers in zake eenige opmerkingen der Redactie, naar aanleiding van zijn in het D. C. in Januari opgenomen stuk waarin hij, op de vraag „of het raadzaam was, dat een Diaconie als zoodanig, d. w. z. als geconstitueerd kerkelijk college, lid werd van de Nederlandsche Vereeniging voor Armenzorg en Weldadigheid en van den, in verband met die Vereeniging in te stellen, plaatselijken armenraad", ontkennend geadviseerd had. Een schrijven waarin Dr. Rutgers de tegen zijn advies ingebrachte opmerkingen weerlegt en waarop de Redactie in een volgend nummer haar repliek hoopt te geven. Eindelijk een verslag van de Prov. Diac. Conferentie, gehouden te Leeuwarden op 2 Maart jl.

Maar ik vestig hier ook gaarne de aandacht op dit Maandblad, omdat de redactie, de inteekenaren dringend verzoekt pogingen aan te wenden om het blad meer ingang te doen vinden, en ook allen, wien de uitgever thans een nummer ter inzage zendt, met klem uitnoodigt een abonnement te nemen.

Dit dringend verzoek en deze uitnoodiging met klem breng ik hier over.

Inzonderheid aan onze diaconieën en diakenen.

De abonnementsprijs per jaar is *f* 1.50.

2. Beth-Palet, huis van ontkoming voor de ongehuwde Moeder en haar Kind.

Deze vereeniging, die haar werk van barmhartigheid in stilte voortzet, en nu vier jaar geleden haar „mededeelingen naar aanleiding van het vijf-en twintig jaar bestaan" in het licht gaf, publiceerde eerst thans weer een mededeeling omtrent haar arbeid. Dr. Cornelia de Lange geeft daarbij een naschrift: „van de kinderen".

„Den 15en December 1909", zoo schrijft het Bestuur van Beth Palet in deze zijn publicatie, „is een oud rechtsbeginsel bij vernieuwing in onze Nederlandsche wetgeving gehuldigd; de aansprakelijkheid van den MAN voor de opvoeding van zijn buiten echt verwekt kind".

„Intusschen blijft een arbeid als die van „Beth-Palet" noodig, en vertrouwen wij dat na deze mededeelingen menigeen zich opgewekt zal gevoelen „Beth-Palet" in zijn geaegend werk te steunen".

Metterdaad zijn de feiten, in deze kleine brochure medegedeeld, wel in staat tot steun op